

ŠTEVILKA 11

LETNIK XXXIV

# NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. NOVEMBRA 1933

**VSEBINA:** Dr. Basaj: Z obrestno mero navzdol! — Dr. Basaj: Pospeševanje zadružništva in zakonodaja. — Kongres Glavne zadružne zveze v Novem Sadu in sklenjene resolucije. — Opominjalne tožbe. — Zadragam! — Iz našega zadružništva. — Razno. — Zakonodaja.

## Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 11. I. 1933.

*Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.*

**Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Jerneju na Dol., r. z. z. n. z.,** ki se vrši dne 25. novembra 1933 ob 18. uri v zadružnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje revizijskega poročila. 2. volitev načelstva in nadzorstva. 3. odobrenje podpor za občeukoristne namene. 4. sprememba pravil. 5. slučajnosti.

**Občni zbor Zadružne elektrarne v Št. Jerneju na Dol., r. z. z. o. z.,** ki se vrši dne 25. novembra 1933 ob 18. uri v prostorih Hranilnice in posojilnice. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev in sprejem podpor. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. sprememba pravil. 5. slučajnosti.

**Občni zbor Konzumnega društva v Št. Jerneju na Dol., r. z. z. o. z.,** ki se vrši dne 25. novembra 1933 ob 19. uri v prostorih Hranilnice in posojilnice. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. sklepanje o sprejemu podpore. 3. volitev

načelstva in nadzorstva. 4. sprememba pravil. 5. slučajnosti.

**Redni občni zbor Nabavne in prodajne zadruge v Laškem, r. z. z. o. z.,** se bo vršil v ponedeljek, dne 27. novembra 1933 ob 9. uri v zadružnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za leto 1931/32. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. volitev načelstva in nadzorstva. 6. slučajnosti.

**Občni zbor Kmetijske gospodarske zadruge v Št. Vidu pri Stični, r. z. z. o. z.,** ki se bo vršil dne 26. novembra 1933 ob 3. uri popoldne v posojilniški zborovalnici. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem rednem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1932. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

**Hranilnica in posojilnica v Dobrničju, r. z. z. n. z. naznanja,** da bo od 1. januarja 1934 dalje obrestovala hranilne vloge po 3%.

**Hranilnica in posojilnica v Loki pri Zi, danem mostu, r. z. z. n. z.,** bo od 1. januarja 1934 naprej obrestovala hranilne vloge po 3%, depozitne vloge po 2%.

**Društvo za štednjo i zajmove v Omišlju, r. z. s. n. j.,** objavlja: Zaključkom sjednice upravnog i nadzornog odbora u Omišlju dne 4. oktobra 1933 i u smislu § 37 (odnosno § 38) zadružnih pravila javljamo slijedeće otkazne rokove za isplaćivanje štedioničkih uložaka:

|                             |        |                |                         |
|-----------------------------|--------|----------------|-------------------------|
| 1. Za isplatu uložka do Din | 50     | treba otkazati | 1 mjesec unaprijed      |
| 2. „ „ „ „ „                | 100    | „              | 2 „                     |
| 3. „ „ „ „ „                | 500    | „              | 6 „                     |
| 4. „ „ „ „ „                | 1.000  | „              | 1 godinu dana unaprijed |
| 5. „ „ „ „ „                | 5.000  | „              | 4 „                     |
| 6. „ „ „ „ „                | 10.000 | „              | 6 „                     |
| 7. „ „ „ „ „                | 20.000 | „              | 10 „                    |

# NARODNI GOSPODAR

## GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.  
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj:

### Z obrestno mero navzdol!

Živimo v času nezaslišane gospodarske krize. Iščemo, prosimo pomoči, pa je od nikoder ni. Poskušamo pogledati v bodočnost, a zastira nam jo neprodorna tema in nemo-goče je videti, kaj bo iz te krize.

Mi smo že zadnjič povdarjali, da stvar ne bo šla sama od sebe, da bomo morali delati, če se bomo hoteli rešiti. Evo, ena pot, ki nam je odprta in ki je za zdravljenje sedanje krize gotovo zelo važna, to je obrestna mera.

#### Obrestna mera — novo tlačanstvo.

Če preišljemo pretiranost obrestne mere v zadnjem desetletju pri nas, bi jo skoro mogli imenovati novo tlačanstvo, oderuške denarne zavode pa primerjati z moderno grajsko gosposko, ki sebi privošči vsa udobstva in vsa ugodja, iz ubogih tlačanov-dolžnikov pa neusmiljeno iztiska, kolikor največ je mogoče. Tlačanstvo so v svojem času smatrali za nekaj družabno in gospodarsko neobhodnega. Kdor ga je zanikal, je bil puntar. Ravno tako so oderuški denarni zavodi utemeljevali, da je pretirana obrestna mera z ozirom na naše posebne gospodarske in socialne razmere neobhodnost, da je ona v soglasju s kreditnim in gospodarskim redom, v katerem sta delo in kapital ločena.

#### Zadružnik — upornik.

Tisti, ki se je upiral temu stališču, ki je nastopal proti pretirani obrestni meri in jo označal kot nemoralno in gospodarsko škodljivo, tisti upornik je bilo zadružništvo. Ono je nastalo kot reakcija proti novemu tlačanstvu, proti blagovnemu in denarnemu oderuštvi. Baš kreditne zadruge so se ustanovile kot **vzajemna samopomoč dolžnikov proti oderuškem kreditu in oderuški obrestni meri**, za zadružni kredit in za zadružno obrestno mero.

Zadružništvo mora torej po svojem bistvu, po svojem namenu in poslanstvu pobijati oderuško obrestno mero. In ravno današnji čas splošne gospodarske krize, posebej kmetske krize je zadružništvo poklicano, da že itak nevzdržni položaj kmeta-dolžnika olajšuje vsaj s tem, da mu obrestno mero čim bolj zniža.

#### Učimo se iz prošlosti!

Bližnja prošlost nas more mnogo naučiti, ako jo prav premislimo. Res so bili ne le za trgovino, obrt in industrijo, ampak tudi za kmetско gospodarstvo **časi dobre konjunkturi**, tako da je gospodarstvo tedaj marsikaj preneslo. Toda enega dejstva ne smemo prezreti. Kljub dobri konjunkturi so dolžniki mogli odplačevati iz dohodkov svo-

jega gospodarstva v najboljšem slučaju obresti, dočim je dolžna glavnica ostala na isti višini, mnogokrat pa celo rasla, če dohodki iz podjetja niso zadostovali za odplačilo visokih obresti. Utemeljena je torej trditev, **da je pretirana obrestna mera eden iz vzrokov sedanje krize.**

### **Odločitev, ki ni rešitev.**

Pridobitna podjetja in kmečka gospodarstva so iz dobrih časov prinesla v težke čase krize mesto rezerv, katere bi jim omogočile kakorkoli pretolči se skozi krizo, velike dolgove s pretiranimi obrestmi, na katerih upnik ni bil pripravljen popuščati. Tak položaj je bil za pridobitna podjetja in kmetška gospodarstva obupen. Kmetška gospodarstva je naposled pavšalno vzel pod obrambo **zakon o zaščiti kmeta**, dočim so se mnoga iz pridobitnih podjetij poslužila **poravnave ali posredovalnega postopanja** ali pa čakajo, da se k temu zatečejo v bodočnosti.

### **Dobra stran krize.**

Skoro pa si upamo trditi, da ima kriza tudi eno dobro stran. Bolj in bolj **prihaja spoznanje, kako škodljiva je za gospodarstvo pretirana obrestna mera.** To uvidevajo denarni zavodi in kolikor je v njihovi moči pritiskajo navzdol obrestno mero za vloge, da bi mogli znižati vspešno tudi obrestno mero za posojila. Pa tudi **pri vlagateljih samih prihaja bolj in bolj uvidevnost, da previsok apetit pri obrestih spravlja v nevarnost glavnico samo.** Zato organizacije vlagateljev že povdarjajo, da je prva stvar varnost glavnice in je napram temu stopila obrestna mera v ozadje. Od denarnih zavodov zahtevajo vlagatelji znižanje obrestne mere za kredite, da bodo terjatve denarnih zavodov čim predstavljale sigurnejše in čim boljše pokritje za njihove vloge.

### **Zakaj vprašanje znižanja ni bilo uspešno postavljeno?**

Kako je moglo minuti celo desetletje, ne da bi se bilo uspešno postavilo vprašanje znižanja obrestne mere? Omenili smo že, da so bili časi dobre konjunktore. Tedaj se je marsikaj preneslo. Tako se je tudi za obrestno mero mislilo, da je to nekaj z gospodarskimi in socialnimi razmerami danega, nekaj neizogibnega.

Drugi razlog je bil ta, da smo imeli preveliko število raznih vrst denarnih zavodov, ki so vsi med seboj v konkurenčnem boju skušali vjeti čim največ hranilnih vlog in v to svrhu šli z obrestno mero za vloge strašno visoko. Za varčevalce so bili to res zlati časi, saj so jim njihovi prihranki nosili 8, 10 in celo več % obresti, dočim je ves tveganje za nesigurne kredite bil na ramah denarnih zavodov.

Tretji razlog je v tem, da smo imeli premalo stikov z denarnim trgov inozemstva, katerega nižja obrestna mera bi bila mogla odločilno potisniti pretirano domačo obrestno mero navzdol.

Naposled so bili še državni oz. poldržavni zavodi, ki so obrestno mero tudi držali visoko, pa naj si bo to Narodna banka, Državna hipotekarna banka, Privilegirana agrarna banka ali Znanstvena banka. Saj je n. pr. znano, da je po višini obrestne mere naša Narodna banka tako visoka, da jo v tem oziru le še Bolgarija prekaša. Reeskontni kredit pri Narodni banki je še danes  $7\frac{1}{2}\%$ , lombardni  $9\%$ , pa se plačujejo obresti 3-mesečno vnaprej in vsake tri mesece tudi še menična golica, odnosno taksa, ki znaša preračunana na leto tudi preko  $\frac{1}{2}\%$ . Trdi se sicer, da pri sistemu kontingentiranja kreditov, kakršen velja pri naši Narodni banki, obrestna mera Narodne banki ni merodajna za občo višino obrestne mere za kredite. Vendar pa ne more nihče tajiti, da je naj-

močnejši kreditor gospodarstva danes Narodna banka in zato je njena obrestna mera tudi najodločilnejša za občo višino obrestne mere.

### In posojilnice?

V takih razmerah je razumljivo, da tudi zadružništvo s svojo borbo za znižanje obrestne mere ni moglo toliko uspeti, kolikor bi bilo želeli. Zato je dalje razumljivo tudi to, **da so obresti za vloge pri posojilnicah z neomejeno zavezo bile previsoke.** Dasi posojilnice z neomejeno zavezo nudijo — skoro bi rekli — **absolutno varnost za prihranke vlagateljev,** niso v splošnem lovu za vlogami mogle tega važnega momenta uveljaviti. Le preveč in prepogosto so odnehavale pred sugestijo vlagatelja, da bo denar nesel naložiti v mestni denarni zavod, ako mu ne dajo iste obrestne mere, kot jo dobi pri banki. Istočasno pa so zadruga pozabljale na svoj poglobitni namen, da morajo za svoje člane doseči čim nižjo obrestno mero za posojila in da je to mogoče le, ako so posojilnice trde, nepopustljive napram vlagateljem in njihovi zahtevi visoke obrestne mere za vloge. Skoro bi rekli, da se je premalo mislilo na dejstvo, da so kreditne zadruga vzajemna samopomoč dolžnikov za čim ugodnejša posojila z ozirom na solidarno

neomejeno jamstvo dolžnikov, ne pa skupnost vlagateljev za čimvečjo obrestno mero za vloge.

### Razmere diktirajo.

Danes smo v največji krizi. Prišlo je spoznanje pri denarnih zavodih, da je pretirana obrestna mera nesreča za gospodarstvo in zato velik nesmisel, ako se tromesečje za tromesečjem pripisujejo h kapitalu visoke obresti, ko je veliko vprašanje, če bo kapital sam po odpisu vseh obresti mogoče od dolžnika izterjati.

Prišla je uvidevnost celo pri vlagateljih, da je pretirana obrestna mera spravila v nevarnost njihove vloge in da se že zaradi tega mora z obrestno mero za vloge in istočasno tudi za kredite navzdol.

Te razmere diktirajo zadružništvu, da energično uveljavi svojo zahtevo nizke obrestne mere. S tem bo izpolnilo svojo temeljno nalogo. S tem bo napravilo tudi velike usluge gospodarstvu, ker bo marsikateremu dolžniku dana možnost ozdraveti, pomagati si, če mu pridemo na pomoč z nizko obrestno mero. Zadružništvo danes lahko trdi, da je ves čas oznanjalo pravi nauk in ga po svojih močeh uveljavljalo. Sedaj pa splošne razmere v celem gospodarstvu stavijo isto zahtevo.

Dr. Basaj:

## Pospeševanje zadružništva in zakonodaja.

(Referat na kongresu Glavne zadružne zveze v Novem Sadu, 5. novembra 1933).

### Namen zadružništva.

Da se držimo preizkušene metode, moramo vzeti za izhodno točko načela zadružništva.

Namen zadružništva je pomagati malemu človeku do uspešnejšega gospodarstva. Z uspešnejšim gospodarstvom se malemu človeku pomaga do večjega blagostanja, do

tega, kar imenujemo človeka vredno življenje.

In kako pomaga zadružništvo malemu človeku? To ni nekaj od zunaj, to ni državna pomoč, to ni dobrodelnost. Ta pomoč je v malih ljudeh samih in jo zato z drugarji imenujemo **samopomoč.** Jedro pa je v tem, da ne gre za samopomoč poe-

dinca, temveč za **samopomoč v skupnosti**, v združenju, v vzajemnosti. Schulze-Delitzsch, Raiffeisen in vsi drugi apostoli zadrugarstva so oznanjali: „Vaša pomoč je v samopomoči, a samopomoč je v skupnosti!“

Tudi gospodarski liberalizem je govoril o samopomoči, a je namenoma preziral, da ne rečemo odklanjal skupnost. Samopomoč brez skupnosti pa za malega človeka ni bila nič vredna, ni bila nič več kot fraza; za oderuha, za kapitalista pa je bilo v zahtevi samopomoči nekako moralno opravičilo: „Pomagaj si sam in Bog ti pomore!“ Tako se je potem pod imenom samopomoči razvijalo in bohotilo denarno in blagovno oderuštvo in opravljalo svoje nečedne posle.

### Stališče držav napram združništvu.

Geslo samopomoči v skupnosti pa je postalo v drugi polovici 19. veka tako resno in močno socialno gibanje v državah Evrope, da tudi države niso mogle ostati napram njemu več indiferentne. Toda z ozirom na vladajočo liberalno doktrino je bilo težko, je bilo skoro nemogoče zavzeti prijazno stališče napram združnemu gibanju. Zato je le razumljivo, da so početki združništva bili tem težji, ker so pionirji imeli proti sebi ne le običajne težkoče, s katerimi mora računati vsako novo gibanje, ampak tudi jak **odpor konservativne državne oblasti**. O smislu državne oblasti za socialna prizadevanja in socialne ustanove v tedanjem času ne more biti niti govora.

### Združni pionirji in državna pomoč.

Zato je pa ravno tako razumljivo, da tudi pionirji združnega gibanja niso računali z državno pomočjo.

1. **Rochdalski pionirji** niso od države pričakovali prav nobene pomoči. Bili so popolnoma samorasli in so z železno doslednostjo zbirali odnosno si pritrgovali obroke

za deleže, ki so služili kot prvi obratni kapital. Kar se tiče države, so bili veseli, da jim ni naravnost nasprotovala in njih delo samopomoči ovirala.

2. **Schulze-Delitzsch** razumeva samopomoč kot nasprotje od državne pomoči. On je odločno proti državnim podporam za združništvo:

a) radi neodvisnosti združništva,  
b) radi nevarnosti, da se potem ustanavljajo zadruge le radi državne podpore, ne pa radi resnične potrebe in pravega združnega cilja,

c) ker se potem v poslovanju uvajajo metode, ki niso v skladu z gospodarskimi in poslovnimi načeli. Tako se n. pr. pri kreditnih zadrukah vrši kreditiranje po vidikih, ki so v nasprotju z načeli pametnega, previdnega kreditiranja. (Pri nas bi bilo zelo zanimivo napisati s tega vidika zgodovino prvih let kmetijskega kreditnega združništva, ustvarjenega z zakonom iz leta 1925).

Za račun državne pomoči je Schulze-Delitzsch v svoji polemiki z Lassalom napisal tele krepke besede: „Če se mase navajajo na to, da valijo odgovornost na državo za vse, kar se jim dobrega ali slabega dogaja, potem ne more vzdržati nobena vlada. Kako nevarno lahko postane, če se najštevilnejši razred državljanov sistematično navaja k temu, da mu brez podpore od strani države, brez državne miloščine ni mogoče živeti! — Navajajmo raje ljudi k temu, da iščejo pomoč v samih sebi. Kdor bi hotel tajiti, da našemu obrtnemu in delavskemu razredu tega smisla manjka, ta jih objavlja za gospodarsko propadle. **Največja, najvišja služba združništva je ravno v tem, da jih učimo spoznavati in se oprijemati pomoči, ki je v njih samih. In s tem jačamo njihovo samozavest, njihovo zaupanje v lastno moč.**“

Načelo združne samopomoči je emi-

mentno socialno načelo in eminentno vzgojno načelo.

3. **Ralfelsen** je bil slično kot Schulze-Delitzsch odločen pristaš načela samopomoči in v svojem delu pri zadružni organizaciji ni računal in ni pričakoval pomoči od države. Glavna njegova zahteva napram državi je bila ta, naj zadružnega gibanja ne ovira, naj mu ne dela težav. Seveda pa ni našel prilike, da bi tako odločno in jasno odklanjal državno pomoč, kakor je to storil Schulze-Delitzsch.

4. Ravno nasprotno sliko pa nam nudijo obrtniške zadruge na Francoskem, ki so se začele ustanavljati sredi 19. stoletja z milijoni, ki jih je prispevala država. Vplival je tu Lassalov nauk, ki je učil, da je naloga bodoče države, da gospodarski položaj svojih državljanov izboljšuje s podjetji, s posojili. Tako so bila v proračun stavljena znatna sredstva. In prav po zgoraj navedenem so se zadruge obrtnikov ustanovljale ne radi resnične potrebe, ne radi pravega zadružnega cilja, ampak samo zato, da so dobile in potrošile državno podporo. Potem pa je bilo tudi običajno zadruge in zadružnega poslovanja konec. In milijoni frankov so brez haska propadli in zadružno misel kompromitirali.

To je par pogledov v zgodovino zadružništva in zgodovina je priznana najboljša učiteljica.

### In kako je pri nas?

Poglejmo še, kako je pri nas. Gotovo moramo priznati, da je predvojna Srbija in malo manj Jugoslavija bila zadružnemu gibanju naklonjena in doprinala zanj velike žrtve, skoro bi mogli včasih reči prevelike za dotični čas in za dotične razmere.

Glede ugodnosti ali (da rabimo izraz nasprotnikov zadružništva) glede privilegijev moramo razločevati zadruge v sledeče skupine:

1. Agrarne zajednice so bile takoj po prevratu v programu vseh vlad kot najpripravnejša oblika za kolonizacijo, za pre-skrbo dobrovoljcev in njihovih družin in za kolonizacijo rodovitnih, a redko naseljenih pokrajin, zlasti veleposestniških kompleksov v Vojvodini in zemlje begov in agov v južni Srbiji. Pravno bazo sta tvorili dve naredbi ministrstva za agrarno reformo:

a) naredba od 12. oktobra 1920 o brez-obrestnih posojilih združenjem naseljenih dobrovoljcev, poljedelcev in interesentov agrarne reforme,

b) naredba z dne 9. novembra 1920 o ustanavljanju agrarnih zajednic. Obe naredbi sta postali zakon dne 9. decembra 1922.

Razumljivo je, da se je mogla ta kolonizacija vršiti in agrarnim zajednicam omogočiti delo le z znatnimi državnimi sredstvi; saj je šlo za to, da se omogoči življenje in zaslužek možem in družinam, ki niso imeli ničesar, razen pridnih rok in dobre volje, da sebe in svojo družino preživljajo s svojim delom. Zato je bilo treba res velikih državnih sredstev ne le za investicije, za zgradbo bivališča in gospodarskih poslopij, za nabavo orodja in povečini še za obratni kapital. Mogli bi reči, da se je pač hotelo izvesti kolonizacijo z državnimi sredstvi in se pri tem izbralo kot najpripravnejšo obliko zadrugo. — Eno pa je gotovo, da so člani kolonisti v zadrugi prevzeli moralno in materialno odgovornost za državni denar in v svesti si te odgovornosti tudi vodili previdno, pametno gospodarstvo, ne le vsak na svojem koščku zemlje, ampak tudi v zadrugi. In iz te zadružne odgovornosti se je z delom zvez in zajednic vzgajal rod zadrugarjev, ki je polagoma prešel od državne pomoči na čisto zadružno samopomoč v skupnosti.

2. Zadruge za poljedelski kredit tvorijo glede državne pomoči skupino zase,

I sredstva, s katerimi so začele delati, i izredni privilegiji, ki so jim bili z zakonom priznani, predstavljajo te zadrage kot zadrage sui generis, s katerimi je imela vlada prav posebne namene.

Mogoče, da so prišle ravno v nepripraven čas. Mogoče, da se je marsikje preveč jasno videlo: „Tu se deli državni denar.“ Dejstvo je vsekakor, da niso te zadrage pokazale tega, kar se je od njih pričakovalo. Zato se je politika vlade napram tem zadrugam temeljito izpremenila. Vlada je ustanovila Privilegirano agrarno banko, zadrage za poljedelski kredit pa so bile postavljene iz prvega v drugi red. Stališče vlade napram njim bi se moglo izraziti tako-le: „Nudili smo Vam vso možnost in vsa sredstva, da se izvežbate in pripravite; sedaj je čas, da plavate same.“ Kar je bilo napačno razumevanega in nezdravega, je ostalo zadaj in bo pač še ostalo.

ujedinjenju nastopale kot posebno stanovsko

3. Nabavljalne zadrage državnih uslužbencev so že od prvega početka po združništvo in uživale tudi posebne ugodnosti. Ti privilegiji so zlasti sedaj v času krize postali stalni objekt ostrih napadov od strani trgovcev, ki smatrajo, da bi jim bilo z ukinitvijo privilegijev pomagano iz krize in ki mislijo tudi, da je kupna moč državnega uradnika nekako polje za dobiček trgovca.

Največjo razliko teh zadrug napram ostalemu združništvu pa je predstavljalo dejstvo, da se je obratni kapital zlasti za centralo, pa tudi za kreditne in stanovanjske zadrage zbiral z odtegotovanjem od plač vseh državnih uslužbencev. To pa je bilo odpravljeno z zakonom z dne 5. februarja 1932. V tem zakonu so zadrage v glavnem izenačene z ostalim združništvom, le par posebnih ugodnosti predvideva zakon, to je zlasti prevoz po železnicah s 50 % popustom

in nabave kuriva iz državnih podjetij po režijskih cenah, pa tudi to je privilegij le na papirju, ki se v praksi ne daje razun zadrugam železniških uslužbencev. Zanimivo je, da so glede davkov in taks dobile v zakonu dobesedno to, kar je srbski zakon o obrtniških in kmetijskih zadrugah iz leta 1898 nudil zadrugam v predvojni Srbiji: „Zadrage so oproščene vseh davkov in doklad na delo, kapital in dohodek.“

4. Zdravstvene zadrage so se tudi oddelile kot posebna skupina v združništvu z ozirom na posebni namen, ki ga imajo, t. j. pospeševanje narodnega zdravja, ustanavljanje zdravstvenih naprav, nastavljanje zdravnikov, ustanovitev lastnih lekarn in izrševanje vseh del za asanacijo. Deležne so tudi vseh onih ugodnosti kot splošno združništvo. Po čl. 5. zakona z dne 30. decembra 1930 imajo posebno pravico do brezobrestnih posojil po odredbah zakona za asanacijo vasi, zveza zdravstvenih zadrug pa stalno državno podporo, ki se vnaša v proračun ministerstva za socialno politiko in narodno zdravje. Zdravstvene zadrage so velikega pomena za pospeševanje narodnega zdravja in vseh naprav in ustanov, ki služijo isti svrhi, toda kot gospodarske pridobitne ustanove ne bi mogle trajno obstojati, ako ne bi jim z zakonom bile zasigurane ravno kar navedene ugodnosti.

5. In kako je z ugodnostmi splošnega združništva? Če njihov današnji položaj primerjamo s položajem, kot so ga kmetijske in obrtniške zadrage imele v predvojni Srbiji po zakonu iz l. 1898, potem moremo govoriti o znatnem poslabšanju. Jugoslovansko združništvo je marsikaj zgubilo, kar je imelo srbsko združništvo.

Zakoni nudijo kot pomoč za pospeševanje združništva sledeče:

a) Zakon o neposrednih davkih je sta-

biliziral za zadruge, ki odgovarjajo gotovim načelom:

prostost zgradarine za prostore, ki jih zadruge ali zveze uporabljajo neposredno za združne namene;

prostost družbenega davka;

rentnina od obresti hranilnih vlog pri kreditnih zadrugah znaša le 3% napram 6% pri drugih denarnih zavodih.

Najvažnejša, t. j. prostost družbenega davka je seveda vezana na take pogoje, ki jamčijo, da pride ta ugodnost v korist le čisto združnim podjetjem. Ti pogoji so znani, da namreč člani načelstva in nadzorstva ne dobivajo tantijem, da se čisti prebitek v celoti pripiše rezervnem zakladu in da se rezervni zaklad nikoli ne deli med člane.

Glede zgradarine bi bilo pripomniti, da bi bila ta ugodnost umestna tudi za stanovanja, ki jih dajejo združne ustanove svojim uslužbencem. Znano je namreč, da združne ustanove ne morejo tako plačevati svojih uslužbencev kot druga pridobitna podjetja in je zato umestno, da bi jim v čimvečji meri nudila naturalna stanovanja. Glede rentnine je bila pa upravičena zahteva zadrug, da se združna štednja, ki je štednja malih ljudi in ima torej velikanski socialni pomen, popolnoma oprosti rentnine. Tako je tudi prošel zakon skozi narodno skupščino in so bile kasneje izpremembe za združništvo neugodne.

b) Taksne ugodnosti so od l. 1923 bile ponovno taksativno našteje v naredbi ministerstva za finance oddelek za davke in to z ozirom na člen 95 in 98 zakona o obrtnih in kmetijskih zadrugah iz l. 1898. Praktično te taksne prostosti ne predstavljajo mnogo za združništvo z edino izjemo taksne ugodnosti, da so zadolžnice članov kreditnih zadrug, ki jih dajejo za dovoljena jim posojila, tudi takse proste. Treba bi bilo za-

družne nepremičnine oprostiti od plačevanja dopolnilne prenosne takse (pristojb. ekvivalent), po tar. 12, napomena 12.

c) Poštinska prostost, ki je bila velikega pomena za združne zveze, in gotovo ena najbolj utemeljenih in primernih povlastic, je bila žal z julijem l. 1932 ukinjena in so doslej predstavke in resolucije, tako tudi resolucija lanskega kongresa GZS v Sarajevu ostale brez odmeva.

č) Radi popolnosti moramo navesti še določbo v pravilniku ministerstva za promet o povlaščenih vožnjah združnih revizorjev.

To so v glavnem one ugodnosti, ki jih zakoni in uredbe predvidevajo kot sredstvo za pospeševanje posebnih vrst zadrug in pa splošnega združništva.

### Denarne podpore — Izjemna mera.

Seveda pa obstoji poleg pospeševanja z raznimi ugodnostmi še pospeševanje s subvencijami, z denarnimi podporami.

Kako znano, delimo zadruge v dve vrsti:

a) v one, ki povečavajo dohodke svojih članov,

b) v one, ki zmanjšujejo izdatke svojih članov, to so zlasti konsumne in nabavljalne zadruge.

Slično moremo tudi državno pomoč v najrazličnejših oblikah, s katero hoče država pospeševati združništvo, deliti: a) v direktne denarne, oziroma materialne podpore zadrugam, b) v razne ugodnosti, s katerimi se zadrugam prihranijo izdatki za davke, takse in slično.

Kateri način podpiranja je za združništvo boljši? Za združništvo je boljši in za državo tudi pravilnejši ta način, da se združništvo podpira z dovoljevanjem ugodnosti, torej indirektno s tem, da se zadruge pod gotovimi pogoji osvobodijo od dajatev, katere morajo sicer plačevati pridobitna podjetja.

Denarne podpore so le izjemna mera za podpiranje zadružništva in naj bi se po našem mnenju omejile na sledeče slučaje:

1.) denarne podpore naj bi država, pa tudi javno-pravne ustanove dovoljevale predvsem zvezam z ozirom na to, da vršijo posle javnega značaja in po meri, kolikor te posle vršijo. Kot taki posli pridejo v poštev revizijsko delo zvez, zbiranje materiala in sestava zadružnih statistik, ter naposled zadružno izobraževalno in zadružno propagandno delo s tiskom, tečaji, predavanji, zadružno šolo. To so posli, ki so združeni z velikimi izdatki, ki pa so z javnim interesom jako povezani, da so zveze popolnoma legitimirane delno ali celo celotno kritje teh izdatkov iskati v javnih podporah.

2.) Denarne podpore bi prišle v poštev dalje za produktivno zadružništvo, o čemer je itak že razpravljajal kongres Glavne zadružne zveze v Sarajevu lanskega leta. Produktivne zadruge, bodisi kmetijske bodisi obrtne ne zmorejo z lastnimi sredstvi niti s sredstvi članov onih velikih kapitalov, ki so običajno potrebni za investicije. Lastna sredstva produktivnih zadrug v najboljšem slučaju zadoštujejo le za obratni kapital. Zato bo ostalo kot pogoj razvoja produktivnih zadrug to, da se jim nudi za investicije neobhodni kapital, ali kot podpora iz javnih sredstev ali vsaj kot brezobrestno posojilo na daljši rok. Razume se seveda, da morajo za varnost takega posojila nuditi zadruge vse kavele.

### **Načelna zahteva — podpiranje z ugodnostmi.**

Na drugi strani pa je naše stališče, da je za državo in za zadruge najprimernejši način pospeševanja ta, da se zadrugam ustvari čim svobodnejša pot, čim manj ovir na poti, čim manj bremen v poslovanju, torej čim večja možnost razmaha. Te ugodnosti ne obremenjujejo državne blagajne

tako kot denarne podpore, ki jih je treba izplačevati v gotovini.

Tudi ugovor, da bi te ugodnosti močno vplivale na dotok dohodkov v državne blagajne, ne drži. Zadružništvo bo s svojim delom med malim in srednjim človekom ustvarjalo solidne in moralno visoko stoječe davčne subjekte, ki bodo večkratno nadomestili ono, kar država trpi na dohodkih iz priznavanja ugodnosti.

Gospodarska organizacija malih ljudi za gospodarsko samopomoč ne more nuditi dohodkov, tudi če bi jih država hotela.

Umestna in utemeljena je torej zahteva, da se zadružništvo podpira s čim večjimi ugodnostmi glede vseh davčnih bremen. Zadružništvo danes vrši velike socijalne naloge v korist malega človeka, za napredek gospodarstva, za povzdigo strokovne in splošne izobrazbe, pa tudi za gospodarsko vzgojo. Zato upravičeno zahteva, da se to delo s strani države tudi praktično prizna in da se zadružništvu glede ugodnosti nudi to, kar je že pred 35 leti nudil zakon o kmetijskih in obrtnih zadrugah v svojih členih 95, 96 in 98. Ta zakon je nudil v drugih členih veliko več, a zadružništvo ve, da danes ni čas za vse ugodnosti, ki jih vsebuje ravno citirani zakon.

1. S priznanjem ugodnosti se nudi podpora vsem zadrugam brez izjeme, ako so le izvršile pogoje. Zato odpade vsaka pristranost in zato pri te vrste podpiranju ne more biti onega znanega izgovora, da ni proračunske možnosti.

2. Na tak način se nudi podpora vsem zadrugam po razmerju dela, poslovanja. Čim več je zadruga poslovala in čim intenzivneje je delovala, tem večjo vrednost predstavlja zanjo davčna prostost, taksna prostost ali poštninska prostost. Zadruga pa, ki ne dela, ali ki dela slabo, nima od teh ugodnosti nič. Podpiranje z dovoljevanjem

splošnih ugodnosti je torej najpravičnejši način pospeševanja zadružništva; teh podpor so deležne one zadrugе, ki so jih tudi vredne.

3. Pospeševanje zadružništva z navedenimi ugodnostmi ima še to veliko prednost. Zadrugе vodijo ljudje s sela, ki se pač težko znajdejo v zamotanih davčnih in taksnih zakonih in predpisih in ki bi bili na milost in nemilost izročeni mnogokrat gotovo tudi šikanam davčnih in finančnih oblasti. S priznanjem davčne in taksne prostosti so funkcionarji zadrug vseh teh neprijetnosti rešeni. S tem je mnogo lažje ohraniti dobro voljo

in požrtvalnost, ki je neobhodno potrebna pri funkcionarjih naših zadrug na selu. In te zadrugе redoma morajo izvajati načelo Raiffeisena, da so odborniške dolžnosti v zadrugi neplačane častne dolžnosti v javnem interesu.

Zaključujem torej svoje predavanje z apelom na zakonodajalce naše države: „Dajte zadružništvu zakon, s katerim mu je omogočena in zajamčena svobodna pot, s katerim je osvobojeno davčnih, taksnih in drugih fiskalnih bremen radi visokih socialnih, državnih in ekonomskih interesov, ki so ozko zvezani z zadružništvom.“

## Kongres Glavne zadružne zveze v Novem Sadu in sklenjene resolucije.

Glavna zadružna zveza kraljevine Jugoslavije je imela 5. novembra v Novem Sadu svojo letno glavno skupščino in takoj po skupščini na istem mestu kongres. Skupščine in kongresa se je udeležilo veliko število delegatov zadružnih zvez iz cele države in še več zadrugarjev iz Vojvodine, tako da je bila velika dvorana v Habag napolnjena.

### Uvodne besede predsednika.

Skupščino je otvoril podpredsednik inž. Voja Djordjević z lepimi uvodnimi besedami. Povdaril je, da se letošnje zborovanje vrši v najtežjem času, ki ga pomni gospodarstvo in zadružništvo; zato je tudi velika odgovornost in težka dolžnost, ki jo ima zadružništvo izpolniti. Ni zadružništvo samo največja organizacija, ki združuje danes v preko 8000 zadrugah okoli 800.000 organiziranih družin, katere predstavljajo preko tretjine vsega prebivalstva. Odgovornost in dolžnost sta zato tako veliki, ker je zadružništvo danes ona družbena oblika, ki v današnjem

kaosu nereda in paradoksov **predstavlja dovršeno ekonomsko in socialno obliko organizacije.** Čeprav je nastala in mora delovati ta organizacija v periodi sebičnosti in nereda, **nosilci vendar v sebi najplemenitejšo lastnost človeštva — solidarnost.** Ona **predstavlja edino družbeno obliko bodočnosti, potom katere se more današnja družba na mirnem način rešiti in napraviti nova družbena skupnost miru in sreče za človeštvo.** Potem navaja primere za nered in paradokse današnjega ekonomskega in socialnega življenja, ko so na eni strani milijoni brezposelnih, na drugih krajih pa ni koga za delo, ko so na eni strani milijoni gladnih, na drugi strani pa se dragoceni agrarni pridelki na veliko uničujejo.

Na koncu povdarja važne probleme, ki stojijo pred zadružništvom. To je problem vnovčevanja žita, živine, vina, hmelja, problem kmetijskih dolgov v zvezi z neobhodnostjo novih kreditov za kmetijsko gospodarstvo. Zaključuje z mislijo, da življenski

interesi naše države in njene bodočnosti zahtevajo, da se čim hitreje brez ovir daje možnost razvoja svobodnemu združništvu.

### **Pozdravi in dnevni red.**

Sledili so nato pozdravni brzogovori zadržarjev Nj. Vel. kralju, predsedniku vlade dr. Srkšiću, ministroma dr. Šumenkoviću in Puclju, ki so bili sprejeti z glasnim aplavzom.

Dnevni red skupščine je bil hitro izčrpan, tembolj ker se izčrpno tiskano poročilo o delovanju Glavne združne zveze ni čitalo, temveč je podal o delu generalni tajnik inž. Varga samo kratek izveček.

### **Referati na kongresu.**

Po izvršenem dnevnem redu skupščine je bil takoj otvorjen kongres, na katerem so imeli predavanja inž. I. Varga „O vertikalni organizaciji zadržarstva“, dr. J. Basaj „Pospeševanje združništva in zakonodaja“, Triva Krstonosić „O razvoju in sedanjem stanju združništva v Vojvodini“ in Marin Glavina „O delu in uspehih agrarnih zajednic in njihovih zvez“. Predavanje dr. Basaja prinašata itak „Narodni Gospodar“ v tej številki, glede ostalih treh predavanj pa bomo v prihodnji številki skušali dati vsaj kratek izveček.

Pri glavni skupščini, kakor tudi po predavanjih na kongresu so se oglašali številni delegati zvez in zadržarji k besedi, tako da je bila debata zelo živahna, a stvarna. Na koncu so bile kot zaključek razprav skupščine in kongresa sklenjene resolucije, katere v naslednjem prinašamo samo vsebinsko.

### **I. Resolucije za izboljšanje kmetijskega gospodarstva.**

#### **Pomoč združništvu.**

1. Z ozirom na težko gospodarsko krizo, ki je najbolj zadela kmeta, je potrebno, da se posebna pozornost posveti združništvu in poklicani činitelji naj podpirajo združništvo na vse načine.

#### **Zakon o zaščiti kmeta.**

2. Nujno potreben je končnoveljavni zakon o zaščiti kmeta in ureditvi kmečkih dolgov, pri čemer naj se pa člani zadruge ne stavijo pod zaščito zakona napram svoji lastni zadruzi.

#### **Novi viri kreditov za kmeta.**

3. Podvzeti je treba vse mere za kreditiranje kmeta in za racionalizacijo kmečkega kredita, ker tem svrham najboljše odgovarjajo kreditne zadruge. Sredstva združništvu pa naj stavijo na razpolago državne in pol-državne denarne ustanove.

#### **Višje cene — nižji davki!**

4. Katastrofalno padanje cen kmetijskih pridelkov zahteva, da se ukrene vse potrebno in ustvarijo za kmetijske pridelke take cene, ki odgovarjajo stroškom pridelovanja. — Istočasno naj se pristopi k znižanju davčnih bremen za kmeta s tem, da se katastrski čisti dohodek kot podlaga za obdavčenje spravi v sklad z resničnimi dohodki zemlje, torej primerno zniža.

### **II. Resolucije glede zakonov.**

#### **Združni zakon.**

1. Pred uzakonitvijo enotnega združnega zakona naj se čujejo in uvažujejo želje in predlogi združništva.

#### **Poštninska prostost.**

2. Vrne naj se združništvu v medsebojnem prometu poštninska prostost radi tesnejših zvez in sodelovanja med zvezami in njihovimi zadržami. To je tudi najpravičnejši in najpravičnejši način, da se združništvo posredno podpira.

#### **Davčna prostost.**

3. Davčne oblasti naj ne osporavajo zadržam davčne ugodnosti, zlasti **oprostitev od družbenega davka**, ker so le te osnovane na zakonu. — Štedenje v zadržah

naj se z ozirom na veliki socialni pomen malega varčevanja popolnoma **oprosti rentnega davka**. — Poleg drugih taksnih ugodnosti naj se za zadružne nepremičnine prizna **prostost dopolnilne prenosne takse**.

Obrtni zakon in zadruga.

4. Pri reviziji obrtnega zakona naj se upoštevajo želje in predlogi zadružništva,

zlasti naj se od produktivnih zadrug ne zahteva, da morajo biti vsi člani kvalificirani mojstri, temveč samo en član.

Agrarne zajednice.

5. Naj se zakon o ustanavljanju agrarnih zajednic in vse druge uredbe o teh zadrukah ukinejo, na agrarne zajednice pa raztegne enoten zadružni zakon.

## Opominjevalne tožbe.

Od več zadrug smo prejeli vprašanja, kako je sedaj z opominjevalnim postopanjem in s plačilnimi povelji, ko smo dobili nov zakon o sodnem postopanju v civilnih pravih. V pojasnilo tem zadrugam, pa tudi drugim naj o tem predmetu služi naslednji pouk.

Uvodni zakon k zakon o sodnem postopanju v civilnih pravih z dne 9. julija 1930 odreja v čl. 14, da ostane v območju višjih deželnih sodišč v Ljubljani in v Splitu še nadalje v veljavi zakon z dne 27. aprila 1873, drž. zak. št. 67 o opominjevalnem postopanju, toda z dopolnitvami in izpremembami po cesarski naredbi z dne 1. junija 1914 drž. zak. št. 118, dalje po zakonu z dne 30. januarja 1922 in po uredbi z dne 15. aprila 1924.

Prvotni zakon iz l. 1873 je bil torej kasneje večkrat izpremenjen. Vpoštevajoč poznejše izpremembe in dodatke dobimo, da ima zakon sedaj sledečo vsebino:

Zakon o opominjevalnem postopanju ima namen omogočiti, da se kar mogoče priprosto in na čim krajši način izterjajo dolгови vsakdanjega življenja, ki se dostikrat ne plačajo radi nepaznosti ali tudi iz malomarnosti. Točnost pri plačevanju tudi manjših dolgov pa je potrebna. Zato daje zakon možnost, da more upnik brez visokih pravnih stroškov in brez odvetnika vlagati zadevne predloge pri sodišču.

Od drugega civilnopravnega postopanja se opominjevalno postopanje razlikuje v tem, da ni treba, da bi morala biti vložena terjatev posvedočena ali dokazana. Plačilno povelje proti dolžniku se izda le na podlagi podatkov, ki jih vsebuje prošnja (tožba).

Navadno se s prošnjo za plačilno povelje združi tudi predlog, da se izda proti tožencu sodba, ako bi toženec proti plačilnemu povelju vložil upor. Tudi formular za za opominjevalno tožbo, ki ga je založila Zadružna zveza, je sestavljen tako, da je v njem združena obojna zahteva: predlog za plačilno povelje in za slučaj upora od strani toženca predlog za obsodbo.

Pri tem je treba vpoštevati sledeče:

1. Z opominjevalno tožbo se morejo izterjavati samo terjatve v denarju ali drugih nadomestljivih stvareh (n. pr. žito). V poštev pa prihajajo po navadi le denarne terjatve.

2. Izjema velja glede takih terjatev, ki se sploh ne morejo iztožiti ali se ne morejo iztožiti ob dotičnem času. Take terjatve kakor tudi menične terjatve ne morejo biti predmet opominjevalne tožbe.

3. Zahtevani znesek, oziroma vrednost zahtevanega predmeta ne sme biti višja nego 6.250 Din brez obresti in brez pripadkov, n. pr. opominjevalnih stroškov. Prvotno so se mogle opominjevalne tožbe vlagati le do vrednosti 400 K, ces. nar. iz l. 1914 je vrednost povišala na 1.000 K, po zakonu o

olajšavah v sodnem postopanju z dne 30. januarja 1922 na 500 Din in uredba z dne 15. aprila 1924 na 6.250 Din in ta vsota je merodajna še sedaj. Ako bi zahtevek preseagal to vsoto, bi ne bilo dopustno vložiti opominjevalno tožbo, ampak bi se morala vložiti redna tožba.

4. Proti osebam, katerih bivališče je znano, opominjevalne tožbe niso dopustne.

5. Opominjevalne tožbe se morejo vlagati samo pri sreskih (okrajnih) sodiščih in le proti osebam, ki imajo svoje bivališče v okolišu sreskega sodišča, oziroma v okolišu onega okrožnega sodišča, pod katero spada dotično sresko sodišče. Nedopustno je torej, vložiti opominjevalno tožbo, če bi se moralo plačilno povelje dostaviti v tak kraj, ki ne spada v območje pristojnega okrožnega sodišča. N. pr. pri sreskem sodišču v Kamniku se morejo vlagati opominjevalne tožbe samo proti osebam, ki bivajo v območju okrožnega sodišča v Ljubljani, ne tudi proti osebam, ki imajo bivališče v območju okrožnih sodišč v Novem mestu, Celju ali Mariboru.

6. V prošnji, da naj se izda plačilno povelje, mora upnik navesti:

a) Svoje ime, poklic in bivališče in iste podatke tudi glede dolžnika.

b) Višino terjatve in pravni naslov, t. j. navesti je treba, iz česa terjatev izvira (n. pr. iz posojilne, kupne, poroštvene pogodbe ali iz opresti posojila i. t. d.). Lahko se iztožuje v eni opominjevalni tožbi več terjatev proti istemu tožencu, če le njih skupna vrednost ne presega zneska 6250 Din, vendar je treba v tem slučaju navesti višino vsake posamezne terjatve in njen pravni naslov. Če se pa ne iztožuje denarna terjatev, ampak terjatev nadomestljivih stvari, je navesti vedno tudi nadomestek v denarju, t. j. tisti denarni znesek, ki ga je tožnik pripravljen sprejeti namesto vtoženih stvari.

7. Na podlagi vložene opominjevalne

tožbe izda sodišče tožencu plačilno povelje, ki mora obsegati:

a) označbo „plačilno povelje“,

b) ime, poklic in bivališče upnika (tožnika) in dolžnika (toženca),

c) višino terjatve in njen pravni naslov,

č) poziv dolžniku, da naj v teku 14 dni po dostavitvi plačilnega povelja plača terjatev z morebitnimi obrestmi in odmerjene stroške za opominjevalno tožbo, ker bi se drugače odredila eksekucija; če pa hoče vtoženemu zahtevku ugovarjati, naj vloži proti plačilnemu povelju ugovor,

d) pripombo, da je moči plačilno povelje razveljaviti edino le, če se vloži ugovor.

Plačilno povelje se dostavi dolžniku (oziroma če jih je več, vsakemu dolžniku) in upniku.

Ako je dolžnik pravočasno vložil ugovor, izgubi s tem plačilno povelje vsako moč. Za ugovor zadostuje, da dolžnik pri sodišču ustmeno ali pismeno poda izjavo, da ugovarja plačilnemu povelju. Pri tem ni prisiljen, da bi moral navesti razloge, zakaj da ugovarja. Ako dolžnik ne stanuje v okolišu istega sodišča, ki je izdalo plačilno povelje, potem more v roku, določenem za ugovor, pri sreskem sodišču svojega bivališča dati svoj ugovor na zapisnik in sodišče mora ta zapisnik brez odlašanja dostaviti onemu sodišču, ki je izdalo plačilno povelje.

Vložena prošnja (predlog), naj se izda plačilno povelje, prekine zastaranje. Če pa se vsled vložnega ugovora plačilno povelje razveljavi, se zastaranje do vložitve ugovora zavre.

Ako je dolžnik zamudil rok za vložitev ugovora zaradi kakega nepredvidenega ali neuklonljivega dogodka, more prositi za postavitev v prejšnji stan v teku 14 dni potem, ko je zvedel za zamudo in je ovira odpadla. Če je dolžnik prosil za postavitev

v prejšnji stan, se more zoper njega dovoliti le eksekucija zaradi zavarovanja v času, dokler se njegova prošnja ne zavrne.

Ako ni dolжник niti plačal niti pravočasno vložil ugovora, potem dovoli sodišče upniku na njegovo prošnjo, da se na podlagi plačilnega povelja dovoli proti dolžniku eksekucija.

Če bi upnik v teku 6 mesecev od tedaj naprej, ko je bilo plačilno povelje dostavljeno dolžniku, ne zahteval eksekucije proti dolžniku, izgubi plačilno povelje glede tega dolžnika svojo moč.

Naslednji obrazec, ki je prirejen le za iztoževanje neplačanih posojilnih obresti in je izšel v založbi Zadružne zveze, kaže, kako se sestavi opominjevalna tožba.

Prva stran:

Sresko sodišče

v Velikih Laščah

Tožnica: Hranilnica in posojilnica v Zagorici, registr. zadruga z neomejeno zavezo.

Toženec: Blatnik Janez, posestnik v Kri-  
vem kotu, št. 7.

Opominjevalna tožba

zaradi zneska Din 240 p 50.

Tožba je kolkovana po razpisu min.  
pravde z dne 14./I. 1930, št. 2383/IV.

2 krat, 1 nadpis.

Druga stran:

Toženi je prejel od podpisane zadruge glasom zadolžnice z dne 15. septembra 1931 posojilo v znesku Din 4000 p —, od katerega se je zavezal plačevati 7 % obresti na leto in od zaostalih obresti 8 % zamudne obresti.

Obresti so plačljive polletno naprej.

Od gornjega posojila v plačilo zapadle in neplačane obresti znašajo Din 240 p 50.

Dokaz: Naše poslovne knjige, zadolžnica, zaslišanje strank.

Ker toženec vkljub opominom navedenih zapadlih obresti ne plača, tožimo in predlagamo, da se izda

plačilno povelje:

ali v primeru upora

razsodi:

Toženec Blatnik Janez, posestnik v Kri-  
vem kotu, št. 7 je dolžan plačati Hranilnici in posojilnici v Zagorici, r. z. z n. z., znesek Din 240 p 50 z 8 % zamudnimi obrestmi od 1. julija 1933 dalje in pravnne stroške, vse v 14 dneh, da ne bo izvršbe.

Zagorica, dne 1. novembra 1933.

Zadruhin pečat.

Lastnoročni podpis dveh odbornikov.

Tretja stran:

Na stroških zabeležimo:

- 1.) Kolki k tožbi . . . Din 15.—
- 2.) Papir . . . . . " 2.—
- 3.) Poštšina k tožbi . . . " 3.—
- 4.) Poštšina pri prijemu  
plačilnega povelja . . . 1.50

Skupaj . . . Din 21.50

Tožba se vloži v 2 izvodih in se ji pri-  
loži en nadpis. (Nadpis je na pol pole na-  
pisano besedilo, kakor je napisano na prvi  
strani.)

Po razpisu pravosodnega ministrstva z  
dne 14. januarja 1930, št. 2383/IV se opo-  
minjevalne tožbe kolkujejo po vrednosti  
predmeta

|          | do 12.50 | Din s kolkom za | 0.50 | Din  |
|----------|----------|-----------------|------|------|
| od 12.50 | Din      | 25.—            | .    | 1.—  |
| " 25.—   | .        | 100.—           | .    | 2.—  |
| " 100.—  | .        | 150.—           | .    | 4.—  |
| " 150.—  | .        | 200.—           | .    | 8.—  |
| " 200.—  | .        | 250.—           | .    | 10.— |

za vsakih nadaljnjih 250 Din še z 10 Din.  
Poleg tega je treba vsako opominjevalno  
tožbo posebno opremiti z redno takso 5 Din.

## Zadrugam!

**Kupujte zlatnike.** — Opozorjeni smo, da hodijo okrog ljudi razni prekupčevalci in izvablajo od njih za nizko ceno zlatnike, katere potem z velikim zaslužkom prodajo naprej. Zadruga zlasti posojilnice so poklicane, da nečedni posel agentov onemogočijo s tem, da ljudi o položaju poučijo in event. same vršijo vnovčevanje zlatnikov za svoje člane in za vlagatelje. **Narodna banka** plačuje sedaj avstrijske zlatnike 10-kronske po Din 156.—, avstrijske zlatnike 20-kronske po Din 312.—, avstrijske male dukate po Din 176.—, napoleondore po Din 312.—. Vnovčevanje je pripravljena izvrševati za posojilnice tudi Zadruga zveza.

## Iz našega zadružništva.

**Zveza selekcijskih organizacij sivojavega dolenskega goveda.** Zadnja leta so bile ustanovljene mnoge živinorejske organizacije za pospeševanje živinoreje v pasemskem okrožju sivojavega dolenskega (montafonskega) okrožja. To okrožje je zelo obsežno, saj obsega okraje Krško, Novo mesto, Litija, Ljubljana, Logatec, Kočevje, Metlika in Črnomelj. Namen teh organizacij je doseči, da bi se smotreno in sistematično odbirale gospodarsko najboljše plemenske živali za nadaljno rejo. Na ta način se bo doseglo, da se bo plemenska in gospodarska vrednost tega goveda zelo dvignila. Stalno molzno kontrolo izvršuje že 25 živinorejskih selekcijskih organizacij pri 1184 kravah in to število stalno narašča.

Da se to delo še bolj poglobi in da se izvršuje po enotnih smernicah, je bilo treba osnovati matično organizacijo, ki bi vodila posamezne živinorejske edinice in obenem zastopala njih koristi.

Na pobudo banske uprave je bila na

soboto dne 4. novembra 1933 sklicana v Ljubljani ustavnona skupščina za osnivanje Zveze selekcijskih organizacij sivojavega dolenskega goveda. Skupščino je vodil načelnik kmetijskega oddelka pri banski upravi g. ing. Zidanšek. Po daljši debati so se dopolnila in popravila pravila, na kar je bilo izvoljeno prvo načelstvo.

**Zveza mlekarških zadrug.** Na pobudo kmetijskega oddelka banske uprave se je osnovala v nedeljo dne 5. novembra Zveza mlekarških zadrug za dravsko banovino.

## Razno.

**Nagrade za najboljše delo o temi „štednja v zadružništvu“.** Ob priliki proslave dneva štednje je Zveza nabavljalnih zadrug državnih nameščencev v Beogradu vpoštevajoč ogromni pomen varčevanja za naše narodno gospodarstvo sploh in za zadružno gibanje posebej, sklenila, da razpiše tri nagrade za najboljše delo o temi „štednja v zadružništvu“. Delo mora obsegati 2 do 4 tiskanih pol običajnega formata (šestnajstina). Prva nagrada znaša 3.000 Din, druga 2.000 Din in tretja 1.000 Din. Zveza si pridrži pravico, da najboljše delo natisne ob svojih stroških. Pisec bo v tem slučaju še posebej nagrajen po običajnih pogojih. Pri konkurzu lahko sodeluje kdorkoli. Rok za izročitev dela poteče s koncem meseca junija 1934; dotlej je treba rokopis poslati Zvezi s pozivom na to notico.

**Obrestno mero je treba znižati.** V naši javnosti se mnogo povdarja, da je treba obrestno mero za kredite znižati. Saj je kredit pri nas drag in se zaradi tega ovira vsako oživiljenje našega gospodarstva. Tudi drugod imajo slične neprilike. Toda po drugih državah so vsaj nekaj storili za pocenitev kredita. Pri nas se pa ta zadeva kar ne premakne z mrtve točke. Z znižanjem bi mo-

rala začeti Narodna banka. Od vseh sosednih držav ima le še Bolgarska za pol odstotka višjo obrestno mero nego mi. Povsod drugod imajo nižjo, zlasti one države, ki konkurirajo z nami na svetovnih tržiščih. Celo v Romuniji, ki tekmuje z našo trgovino pri lesu, žitu in živini, znaša obrestna mera notne banke le 6%. Na tako ugodnem stališču je tudi avstrijski lesni izvoznik, madjarski izvoznik živine in žita pa plačuje celo le 4 in pol procenta. Visoka obrestna mera ne škoduje samo našim izvoznikom, ampak vsemu našemu narodnemu gospodarstvu in podražuje cene blagu. Zaradi previsoke obrestne mere trpi vse gospodarstvo slabe posledice deflacije, nasprotno se njene dobre posledice ne morejo uveljaviti. Iz teh razlogov bi bilo potrebno, da Narodna banka zniža obrestno mero, ki je ostala že dolgo časa neizpremenjena in znaša sedaj  $7\frac{1}{2}\%$ .

**Resolucija jugoslovenskog kongresa treznosti v Skoplju v juliju 1933.** Delegati organizacij Jugoslovenske zveze treznosti in Zveze trezne mladine, zbrani na svojem petem kongresu v Skoplju, z žalostjo konstatirajo činjenico, da se v zadnjem času opaža v našem narodu vse večje alkoholiziranje širokih narodnih slojev. To spravlja zdravje in bodočnost naroda v veliko nevarnost. Zaradi tega je nujno potrebno uzakoniti ostre mere za pobijanje alkoholne zlorabe.

V tem cilju apelira na merodajne faktore, da sprejmejo sledeče predloge:

1. Da se prepove točenje alkoholnih pijač od sobote opoldne do ponedeljka opoldne, kakor tudi ob praznikih.

2. Da se ustavi izdajanje novih dovoljenj za točenje alkoholnih pijač, posebno v bližini delavskih naselbin.

3. Da se delavske mezde ne izplačujejo v soboto, temveč v ponedeljek.

4. Da država omogoči produkcijo in olajša promet prirodnih brezalkoholnih pijač

in brezalkoholnih sadnih produktov ter da se s primernimi sredstvi popularizira ta vrsta proizvodnje in uporabe svežega sadja.

5. Da se posveti čim večja pažnja propagandi treznosti na deželi in to ne samo s pomočjo narodne prosvete, temveč tudi z gospodarskimi merami.

6. Da se v vse šole uvede obvezen sistematičen pouk o alkoholnem vprašanju.

## Zakonodaja.

**Banova naredba glede delovanja brezobrestnih gradbenih hranilnih zadrug.** —

Na podstavi čl. 65, 66 in 67 zakona o notranji upravi je ban dravske banovine izdal dne 20. oktobra 1933, VIII No. 5879/1 sledečo naredbo:

Čl. 1. Na področju dravske banovine je dovoljeno delovanje samo onim društvom in zadrugam, ki naj po pravilih dajejo nizko ali brezobrestni kredit za gradbene ali druge namene, sprejemajoč pri tem brezobrestne hranilne vloge oziroma prispevke, ali tudi ne, če je njih gospodarska podlaga zagotovljena na nastopni način:

a) V pravilih je določiti način, po katerem se zagotovi likvidnost tudi za primer, da bi dotok nadaljnjega članstva izostal in bi bila organizacija vezana samo na sredstva dotedanjih hranilcev in posojilojemalcev. Likvidnost se more zagotoviti s tem, da se določi daljši rok obveznega štedenja pred in po prejemu posojila, z dotacijo primerne rezerve sklada, ki se plodonosno naloži, z naložitvijo določene osnovne glavnice, ki se prav tako plodonosno naloži.

b) Obremenitev članstva mora biti čim bolj enakomerna. Hranilci se ne smejo obremeniti z drugimi dajatvami, kakor z vpisnino, ki ne sme presegati višine deleža, dočim nosijo vse stroške poslovanja samo posojilojemalci. Posojilojemalci se morejo zavezati,

da posojilo v danem roku po dospelosti prevzamejo.

c) Upravni stroški ne smejo presegati 3 % od vsote posojila. S plačilom teh stroškov se mora kriti vse poslovanje organizacije in se drugih dajatev od članstva ne sme zahtevati. Pri obrestnih zadrugah predstavlja omenjeni odstotek diferenco med aktivno in pasivno obrestno mero.

č) Čas, ko naj se posojilo dodeli, ne sme biti odvisen od sreče, ampak se mora dati že naprej relativno izračunati. Izključiti je zato vsak loterijski sistem in sistem količnikov ter porazdeliti hranilce glede na pričakovano višino posojila v razrede z relativno določenimi vsotami bodočih posojil. Čakanje na posojilo mora biti za vse razrede enako urejeno in se ne sme en razred okoristiti na škodo drugega.

d) Posojila se smejo dodeljevati samo proti zadostnemu jamstvu bodisi na prvo hipoteko ali na drug enako varen način, povsem po načelih pupilarne varnosti.

e) Pri prevzemu člana je skleniti pogodbo, v kateri se določijo vse obveznosti, ki jih bo moral član prevzeti za časa članstva pri organizaciji in način, kako se pogodba odpove ter se iz članstva izstopi. Obrazec pogodbe se mora določiti v pravilih.

Čl. 2. Dokler omenjene že obstoječe in bodoče organizacije ne prilagode svojih pravil prednjim pogojem, jim je prepovedano sprejemati člane in hranilne vloge. Tako obstoječe kakor novo ustanovljene organizacije imajo v roku enega meseca predložiti prilagoden pravila kraljevski banski upravi radi dopustitve delovanja v vsem obsegu.

Čl. 3. V svojem poslovanju imajo te organizacije pošiljati kraljevski banski upravi mesečna poročila na obrazcih ki se predpi-

šejo. Za nadziranje delovanja se jim postavi državni komisar, ki ima pravico prisostvovati vsem sejam in sestankom in sistirati sklepe proti naknadnemu odobrenju nadzorne oblasti.

Čl. 4. Prekrški odredb pod točko 2 in 3 se kaznujejo z globo od 10 do 1000 Din oziroma z zaporom od 1 do 20 dni.

Čl. 5. Ta naredba stopi takoj v veljavo. Organizacije, ki jim bo dovoljeno celotno delovanje, bodo objavljene v listih.

**Banova naredba o delovanju agentov registriranih pomožnih blagajn ter hranilnih in posojilnih zadrug.** — Na podlagi čl. 65., 66. in 67. zakona o notranji upravi je ban dravske banovine izdal dne 20. oktobra 1933, VIII No 5878/1 naslednjo naredbo:

Člen 1. Nabiranje članstva za registrirane pomožne blagajne ter hranilne in posojilne zadruge je zunaj njih poslovnega lokala prepovedano.

Člen 2. Hranilne in posojilne zadruge ter registrirane pomožne blagajne ne smejo delati reklame po listih, lepakih, ali letakih, ki navaja neresnične podatke, ali pa z razdelitvijo velikih in malih črk v stavkih ali na drug zvit način zavaja v zmoto glede načina, časa in višine članskih dajatev ter pridobitve posojila, oziroma zavarovalnine, niti objavljati zahval po listih.

Člen 3. Hranilnim in posojilnim zadrugam ter registriranim pomožnim blagajnam je dovoljeno sprejemati denar samo na njihovem poslovnem sedežu. Prepovedano je zbirati denar (vpisnine, prispevke in provizije) po agentih, akviziterjih ali zapnikih.

Člen 4. Prekrški omenjenih prepovedi se kaznujejo po čl. 69. zakona o notranji upravi z globo od 10 do 1000 Din, odnosno z zaporom od 1 do 20 dni.